

Research Paper

Mediating Role of Resilience and Hope in the Relationship Between Perceived Social Support and Life Satisfaction in Orphaned Adolescents

Abbas Ali Tatar¹, *Abbas Nesayan², Roghayeh Asadi Gandomani²

1. MA., Department of Psychology, Faculty of Humanities, Birjand Branch, Islamic Azad University, Birjand, Iran.
 2. Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran.

Use your device to scan and read the article online

Citation: Tatar, A. A., Nesayan, A., & Asadi Gandomani, R. (2018). [Mediating Role of Resilience and Hope in the Relationship Between Perceived Social Support and Life Satisfaction in Orphaned Adolescents (Persian)]. *Contemporary Psychology*, 13(1), 40-49. <http://dx.doi.org/10.32598/bjcp.13.1.40>

 <http://dx.doi.org/10.32598/bjcp.13.1.40>

Received: 23 Jul 2017
 Accepted: 05 Dec 2017
 Available Online: 21 Mar 2018

Key words:

Resilience, Hope, Perceived social support, Life satisfaction

ABSTRACT

Objectives Life satisfaction is an important psychological concept that is associated with person's general assessment of life. Many variables can affect life satisfaction. This research was conducted to determine the relationship between perceived social support and life satisfaction with mediating role of resilience and hope.

Methods A total of 270 adolescents who had records at Imam Khomeini Relief Foundation, Social Security Organization and Social Welfare Organization in Zabol City, Iran participated in this study. Participants completed the questionnaires of satisfaction with life, multidimensional scale of perceived social support, Connor-Davidson resilience scale and trait hopes scale.

Results The results of this study showed that the relationship between perceived social support and life satisfaction with mediating of hope and resilience fit with the data. The obtained data also revealed a positive, direct and significant relationship between perceived social support with hope, resilience and life satisfaction. In addition, hope and resilience had a positive, direct, and significant effect on life satisfaction.

Conclusion Based on the study results, we should pay attention to predictive variables such as social support and intermediary mechanisms such as resilience and hope for the development and improvement of life satisfaction.

* Corresponding Author:

Abbas Nesayan, PhD.

Address: Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran.

Tel: +98 (912) 6872706

E-mail: anesayan@gamil.com

نقش واسطه‌ای تاب‌آوری و امیدواری در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و رضایت از زندگی نوجوانان بی‌سرپرست

عباسعلی تاتار^۱، عباس نساپیان^۲، رقیه اسدی گندمانی^۲

۱- کارشناس ارشد، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران.

۲- استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران.

تاریخ دریافت: ۰۱ مرداد ۱۳۹۶

تاریخ پذیرش: ۱۴ آذر ۱۳۹۶

تاریخ انتشار: ۰۱ فروردین ۱۳۹۷

هدف: رضایت از زندگی یک سازه مهم روان‌شناختی و به معنی ارزیابی کلی فرد از زندگی است. متغیرهای بسیاری می‌توانند در ارتباط با رضایت از زندگی اهمیت داشته باشند.

مواد و روش‌ها: این پژوهش برای تعیین رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و رضایت از زندگی با نقش واسطه تاب‌آوری و امیدواری انجام شد. ۲۷۰ نفر از نوجوانان بی‌سرپرست که در اداره بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی و اداره تأمین اجتماعی شهرستان زابل پرونده داشتند، در این پژوهش شرکت کردند. شرکت‌کنندگان پرسش‌نامه مقیاس رضایت از زندگی، مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی ادراک‌شده، مقیاس تاب‌آوری و مقیاس امیدواری صفتی را تکمیل کردند.

یافته‌ها: پژوهش نشان داد مدل رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده و رضایت از زندگی با واسطه امیدواری و تاب‌آوری با داده‌ها برازش دارد. همچنین داده‌ها حاکی از ارتباط مثبت، مستقیم و معنی‌دار بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده با امیدواری، تاب‌آوری و رضایت از زندگی بود. علاوه بر این امیدواری و تاب‌آوری به طور مثبت، مستقیم و معنی‌دار بر رضایت از زندگی تأثیر داشت.

نتیجه‌گیری: آنچه جمع‌بندی یافته‌های این پژوهش، مبانی نظری و پژوهشی به‌دست آمده نشان می‌دهد این است که در گسترش و بهبود رضایت از زندگی در نظر گرفتن متغیرهای پیش‌بین مانند حمایت اجتماعی و سازوکارهای واسطه‌ای مانند تاب‌آوری و امیدواری ضروری است.

کلیدواژه‌ها:

تاب‌آوری، امیدواری، حمایت اجتماعی ادراک‌شده، رضایت از زندگی

مقدمه

با آنچه او به عنوان یک استاندارد مطلوب در نظر دارد، تعریف می‌شود (کیم و چونگ، ۲۰۱۷).

داینر^۲ و همکاران (۱۹۹۹) دو رویکرد را مشخص کرده‌اند که می‌تواند رضایت از زندگی افراد را تحت تأثیر قرار دهد، این دو رویکرد عبارتند از: رویکرد پایین‌بالا و رویکرد بالا‌پایین. در رویکرد پایین‌بالا رویدادهای بیرونی، عوامل موقعیتی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و در رویکرد بالا‌پایین فرایندهای درونی مورد توجه قرار گرفته‌اند.

انسان‌ها موجوداتی بسیار اجتماعی هستند که زندگی آن‌ها وابسته به انسان‌های دیگر است. حمایت اجتماعی^۲ عاملی کلیدی در سلامت و بهزیستی انسان است. همچنین این مقوله

یکی از سازه‌های مهم در روان‌شناسی مثبت، رضایت از زندگی^۱ است. رضایت از زندگی به معنی ارزیابی کلی افراد از کیفیت زندگی‌شان است. پژوهش‌های گسترده‌ای بر اهمیت رضایت از زندگی در سازگاری مثبت نوجوانان تأکید دارد (چن و همکاران، ۲۰۱۶). رضایت از زندگی میزانی از رضایت درباره جنبه‌های کلی زندگی است. رضایت از زندگی یک احساس شادی ذهنی و پیچیده است که شامل ارزشیابی شناختی و هیجانی می‌شود؛ مقایسه میان آنچه فرد دوست دارد باشد و آنچه واقعاً به دست آورده است (یو، لی، و لی، و کیم، ۲۰۱۸). رضایت از زندگی به عنوان ارزیابی کلی فرد از کیفیت زندگی، بر اساس معیارهای انتخابی‌اش یا یک فرایند قضاوت شخصی مبتنی بر مقایسه موقعیت فرد

2. Diener

3. Social support

1. Life satisfaction

* نویسنده مسئول:

دکتر عباس نساپیان

نشانی: بجنورد، دانشگاه بجنورد، دانشکده علوم انسانی، گروه روانشناسی.

تلفن: ۰۶۸۷۲۷۰۶ (۹۱۲) ۹۸+

پست الکترونیکی: anesayan@gamil.com

کریستانگر و بریندیس، ۲۰۱۷). تاب‌آوری با برون‌دادهای مثبتی مانند سلامت جسمانی، سلامت روانی و محافظت در برابر ابتلا به اختلال‌های روانی (مانند اختلال استرس پس از سانحه) ارتباط پیدا می‌کند (کونگ، وانگ، هو و لو، ۲۰۱۵). افراد تاب‌آور رویکردی خوش‌بین، پرانرژی و باانگیزه به زندگی دارند. کنجکاو هستند و نسبت به تجارب جدید زندگی باز هستند و به داشتن هیجانات مثبت تمایل دارند که می‌تواند آن‌ها را نسبت به تجارب منفی مصون نگه دارد (لیو، وانگ و لی، ۲۰۱۲). تاب‌آوری می‌تواند سطوح استرس و ناتوانی را در شرایط استرس‌زا تعدیل کند و افزایش رضایت از زندگی را باعث شود (ابولقاسمی، ۱۳۹۰).

از دیگر سازه‌های روان‌شناسی مثبت‌گرا که در سال‌های اخیر به ارتباط آن با بهزیستی روان‌شناختی و رضایت از زندگی اشاره شده است و تأثیر تعاملی آن‌ها برای برخوردار بودن از یک زندگی شاد، سعادت‌مند و سلامت روانی به شدت محل توجه پژوهشگران و صاحب نظران قرار گرفته است، امیدواری^۶ (امید) است. امید به عنوان توانایی فرد برای تولید مسیرهای محتمل و ایجاد انگیزش برای استفاده از این مسیرها برای رسیدن به اهداف زندگی تعریف می‌شود. امید شامل دو مؤلفه اصلی است: مسیرهای تفکر مانند برنامه‌ریزی معطوف به هدف و واسطه‌های تفکر مانند تعیین‌گری معطوف به هدف. افراد با سطح زیاد امید توانایی یافتن مسیرها را دارند و علاوه بر آن، از انرژی لازم برای حرکت در این مسیرها نیز بهره‌مند هستند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند افراد با سطح زیاد امید تمایل دارند پیشرفت تحصیلی، سلامت جسمی و سازگاری روان‌شناختی بیشتری به دست آورند (جیانگ و همکاران، ۲۰۱۸).

امید همچنین با آسیب‌های روان‌شناختی رابطه معکوس پیدا می‌کند؛ برای مثال پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهند جوانان با امید بیشتر علائم افسردگی کمتری در رابطه با حوادث منفی زندگی نشان می‌دهند (جیانگ و همکاران، ۲۰۱۸). رودریگز (۲۰۰۶) نشان داد سبک تبیین و رضایت از زندگی، شادی و امید با هم رابطه دارند.

آنچه از جمع‌بندی یافته‌های ذکر شده به دست می‌آید این است که بر اساس رویکرد دوسویه پایین به بالا و بالا به پایین داینر و همکاران (۱۹۹۹) رویدادهای بیرونی، عوامل موقعیتی و فرایندهای درونی می‌توانند بهزیستی روان‌شناختی و رضایت از زندگی را به عنوان یکی از سه جزء اساسی بهزیستی تحت تأثیر قرار دهند. با این حال آنچه مسلم است بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده مرتبط با سازه‌های پیش‌گفته بر روی جمعیت‌های عادی یا سالخورده انجام شده است. این در حالی است که در کشور ما با توجه به ویژگی‌های جامعه، مشکلات مربوط به جنگی تحمیلی، رخدادهای اجتماعی و طبیعی سال‌های اخیر عده بی‌شماری از کودکان، نوجوانان، زنان و سالمندان بدون حامی و

با سطوح سلامت روان به صورت مستقیم و غیرمستقیم ارتباط پیدا می‌کند (دابوال و همکاران، ۲۰۱۸). حمایت اجتماعی یعنی احساس حمایت‌شدن از سوی دیگران (ساتو و همکاران، ۲۰۱۶). این مقوله می‌تواند با خلق مثبت زیاد، رضایت از زندگی و پریشانی روان‌شناختی کم ارتباط داشته باشد (ساتو و همکاران، ۲۰۱۶). حمایت اجتماعی اطلاعاتی است که فرد را به این باور می‌رساند که او دوست داشته می‌شود، از او مراقبت می‌شود، محترم و ارزشمند است و متعلق به شبکه‌ای از ارتباطات و تعهدات متقابل است (هنزلمن و باکون، ۲۰۱۵).

حمایت اجتماعی ادراک‌شده یکی از منابع بافتی مهم برای سازگاری شغلی است. زمانی که کارکنان حمایت اجتماعی بیشتری را درک می‌کنند، رضایت شغلی بیشتری نشان می‌دهند (یو و چویی، ۲۰۱۷). ادبیات پژوهشی تأکید دارد که حمایت اجتماعی کلی از سوی والدین، دوستان و اشخاص مهم زندگی می‌تواند گسترش احساس رضایت از زندگی را تسهیل کند (جیانگ، رن، لیانگ و یو، ۲۰۱۷). حمایت اجتماعی ادراک‌شده از سوی معلمان به صورت معکوس با علائمی مانند فشار روان‌شناختی، نگرانی‌های سلامتی و مشکلات خواب ارتباط دارد (یو و چویی، ۲۰۱۷). نتایج پژوهش یو و چویی^۴ (۲۰۱۷) نشان می‌دهد پس از کنترل سن و جنس، حمایت خانواده و مدیران می‌تواند رضایت از زندگی را پیش‌بینی کند. یکی از متغیرهایی که با رضایت از زندگی و برون‌دادهای مثبت ارتباط پیدا می‌کند تاب‌آوری است (باجاج و پانده، ۲۰۱۶).

سازه تاب‌آوری^۵ به عنوان فرایندی پویا تعریف می‌شود که در آن فرد با وجود تجربه‌های آسیب‌زننده ناخوشایند مهارت‌های سازگاران مثبت را نشان می‌دهد. تاب‌آوری سازه‌ای چندبُعدی است که میزان بهره‌بردن فرد از آن در اثر تعامل فاکتورهای محیطی و شخصی تعیین می‌شود. افراد در معرض موقعیت‌ها و تهدیدهای چالش‌برانگیزی قرار می‌گیرند، تاب‌آوری نتیجه مواجهه با این موقعیت‌هاست نه اجتناب از آن‌ها (سیدهیگ، ساتیرانایان، سومرا و کانرا، ۲۰۱۷).

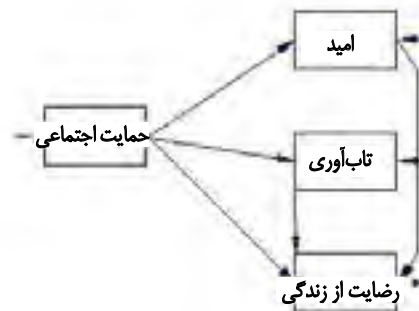
افراد تاب‌آور واقعیت را بدون قید و شرط می‌پذیرند، توانایی خارق‌العاده‌ای برای سازگاری با تغییرات دارند و عمیقاً باور دارند که زندگی معنادار است. از دیگر ویژگی‌های این افراد صبر، تحمل، خوش‌بینی و ایمان است (بارنز و آنستی، ۲۰۱۰، نقل از سیدهیگ و همکاران، ۲۰۱۷).

تجربه‌های ناخوشایند دوران کودکی و نوجوانی می‌تواند بر وضعیت سلامت و آموزش کودکان مانند احتمال زیاد شکست تحصیلی، تاب‌آوری پایین‌تر، خطر افزایش یافته مشکلات یادگیری و رفتاری و افکار خودکشی تأثیر داشته باشد (سلیمانپور،

4. Uh & Choi

5. Resilience

6. Hope

تصویر ۱. مدل علی رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده با رضایت از زندگی با نقش واسطه‌ای تاب‌آوری و امیدواری

دوفصلنامه روانشناسی معاصر

ابزار سنجش

مقیاس رضایت از زندگی^۷

مقیاس رضایت از زندگی برای اندازه‌گیری رضایت از زندگی در بُعد شناختی بهزیستی ذهنی به کار گرفته شده است. مقیاس پنج ماده دارد و هر ماده هفت گزینه دارد که پاسخ‌دهندگان میزان رضایتمندی خود را از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم رتبه‌بندی می‌کنند. روایی فرم ایرانی آزمون به کمک مقایسه با آزمون عاطفه مثبت و منفی ارزیابی شد و همبستگی مثبت و معنی‌داری با مقیاس عاطفه مثبت و همبستگی منفی معنی‌داری با مقیاس عاطفه منفی مشخص شد. با اجرای پرسش‌نامه روی ۱۴۷ دانشجوی پسر و دختر ایرانی و ۱۲۱ دانشجوی پسر و دختر کانادایی پایایی به روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ گزارش شد (داینر و همکاران، ۱۹۸۵ به نقل از غضنفری، ۲۰۰۷).

مقیاس چندبُعدی حمایت اجتماعی ادراک‌شده^۸

مقیاس چندبُعدی حمایت اجتماعی ادراک‌شده به منظور سنجش حمایت اجتماعی ادراک‌شده از طرف خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی فرد تهیه شده است. این مقیاس ۱۲ گویه دارد و پاسخگو نظر خود را در یک مقیاس هفت‌گزینه‌ای از نمره (۱) برای کاملاً مخالفم تا (۷) برای کاملاً موافقم مشخص می‌کند (زیمنت و همکاران، ۱۹۸۸ به نقل از ادواردز، ۲۰۰۴). سلیمی، جوکار و نیک‌پور (۲۰۱۰) ضریب آلفای کرونباخ سه بُعد حمایت اجتماعی ادراک‌شده از سوی خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی را به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۶ و ۰/۸۲ ذکر کرده‌اند.

مقیاس تاب‌آوری^۹

مقیاس تاب‌آوری، ۲۵ گویه پنج‌گزینه‌ای دارد که بر روی یک

سرپرست مانده‌اند و در برابر پریشانی‌های اجتماعی قادر به رفع مشکلات و یافتن راه چاره نیستند.

اگر افراد جامعه و به طور خاص قشر نوجوان جامعه درگیر مسائلی از این قبیل باشند و بدون حامی و پشتیبان رها شوند، نمی‌توان از آن‌ها انتظار مشارکت، خلاقیت و سازندگی داشت. انجام پژوهش‌هایی با این رویکرد مسئولان و دست‌اندرکاران حمایت‌کننده از این گروه را به این امر واقف می‌کند که مشکلات بی‌سرپرستان حول چه محورهایی است. این پژوهش‌ها پیشنهادها عملی و رهنمودهایی برای حل مسائل آنان ارائه می‌دهد. این پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده با رضایت از زندگی با نقش واسطه‌ای تاب‌آوری و امیدواری است (تصویر شماره ۱).

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

این مطالعه از نوع همبستگی (معادلات ساختاری) است. جامعه آماری این پژوهش را تمام نوجوانان بی‌سرپرست که در اداره بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی و اداره تأمین اجتماعی شهرستان زابل پرونده داشتند و بر اساس گزارش مسئولان تعداد آن‌ها $N=900$ است، تشکیل می‌داد. از جامعه آماری یادشده ۲۷۰ نفر به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. بدین ترتیب که بر اساس پرونده افراد، به آن‌ها کدهایی تعلق گرفت و سپس به طور تصادفی از بین کدهای انتخابی، نمونه‌های مدنظر انتخاب شدند. در مواردی که فرد حاضر به همکاری و تکمیل پرسش‌نامه نمی‌شد از فرد جایگزین استفاده شد. اگرچه درباره حجم نمونه لازم برای تحلیل عاملی و مدل‌های ساختاری توافق کلی وجود ندارد، از نظر بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم ۲۰۰ است (حبیبی، ۱۳۹۱ به نقل از حق‌شناس، ۲۰۱۸).

7. Satisfaction with Life Scale

8. Multidimensional Scale of Perceived Social Support

9. Resilience Scale

جدول ۱. توزیع فراوانی متغیر جنسیت

جنسیت	تعداد	درصد	درصد تراکمی
پسر	۱۴۷	۵۹/۰۴	۵۹/۰۴
دختر	۱۰۲	۴۰/۹۶	۱۰۰
کل	۲۴۹	۱۰۰	

دوفصلنامه روانشناسی معاصر

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار
حمایت اجتماعی ادراک شده		۴۲/۶۶	۸/۹۴
امیدواری	۲۴۹	۴۴/۷۴	۶/۰۰
تاب آوری		۸۷/۱۷	۱۳/۲۳
رضایت از زندگی		۱۶/۸۱	۴/۸۵

دوفصلنامه روانشناسی معاصر

جدول ۳. بررسی مفروضه عادی بودن متغیرهای پژوهش

متغیرها	آماره	سطح معنی داری (P)
حمایت اجتماعی ادراک شده	۰/۹۹۳	۰/۳۳۲
امیدواری	۰/۹۹۶	۰/۵۴۳
تاب آوری	۰/۹۶۰	۰/۰۲۵
رضایت از زندگی	۰/۹۹۴	۰/۴۲۱
حمایت اجتماعی ادراک شده	۰/۹۹۳	۰/۳۳۲

دوفصلنامه روانشناسی معاصر

مقیاس امیدوار^{۱۰}

مقیاس امیدواری صفتی مقیاسی ۲۲ آیتمی است که شامل دو خرده مقیاس گذرگاه و تصمیم هدف مدار است. آیتم‌ها روی یک مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً غلط تا کاملاً درست نمره گذاری می‌شوند. پایایی و روایی مقیاس را **کرمی‌نیا و همکاران (۲۰۱۳)** محاسبه کردند. ضریب همسانی درونی برای خرده مقیاس گذرگاه، ۰/۷۱ و برای تصمیم هدف مدار، ۰/۶۸ به دست آمد. همچنین روایی همزمان مقیاس با مقیاس ناامیدی بک، ۰/۸۱ گزارش شد (**کرمی‌نیا و همکاران، ۲۰۱۳**). همچنین مقیاس امید با مقیاس خوش بینی شیر و کارور همبستگی ۰/۵۰ تا ۰/۶۰ به دست داد. این مقیاس با سیاهه افسردگی بک همبستگی منفی از ۰/۴۲ تا ۰/۵۱ داشت که نشان دهنده روایی ملاکی خوب این پرسش نامه است (**بیجاری و همکاران، ۲۰۰۹**).

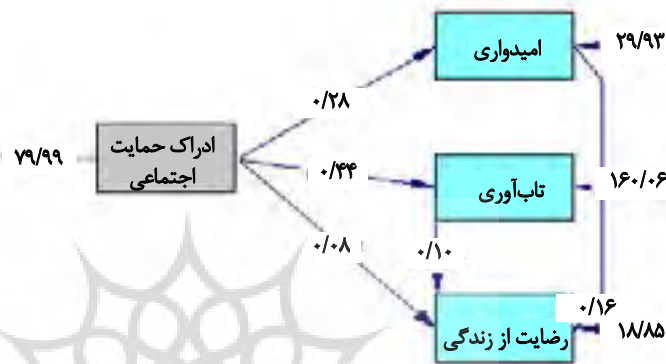
مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از (۰) کاملاً نادرست تا (۴) همیشه درست نمره گذاری می‌شود. نتایج مطالعه مقدماتی مربوط به ویژگی‌های روان سنجی این مقیاس، پایایی و روایی آن را تأیید کرده است. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی ساختار پنج عاملی شایستگی / استحکام شخصی، اعتماد به غرایز شخصی، تحمل عواطف منفی، روابط ایمن و مهار و معنویت را تأیید کرده است (کاتر و دیویدسون، ۲۰۰۳ به نقل از **بشارت، ۲۰۰۷**). **سامانی، جوکار و صحراگرد (۲۰۰۷)** برای پایایی مقیاس، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ را گزارش کردند. در پژوهش **مدانلو (۲۰۱۰)** رابطه بین مقیاس تاب آوری با مقیاس عاطفه مثبت، عاطفه منفی، مقیاس شادی و مقیاس افسردگی به ترتیب ۰/۶۶، ۰/۴۱، ۰/۴۶ و ۰/۴۵- به دست آمد که نشان دهنده روایی مقیاس است.

10. Trait Hopes Scale

جدول ۴. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	ادراک حمایت اجتماعی	امیدواری	تاب‌آوری	رضایت از زندگی
ادراک حمایت اجتماعی	۱			
امیدواری	۰/۴۱	۱		
تاب‌آوری	۰/۲۹	۰/۱۹	۱	
رضایت از زندگی	۰/۳۰	۰/۳۱	۰/۳۵	۱

دوفصلنامه روانشناسی معاصر

Chi-Square=1.36, df=1, P=0.24373, RMSEA=0.038

دوفصلنامه روانشناسی معاصر

تصویر ۲. ضرایب مسیر مدل فرضی در مدل‌یابی رضایت از زندگی

یافته‌ها

بررسی شد. از مهم‌ترین این مفروضه‌ها مفروضه عادی بودن است. برای بررسی مفروضه عادی بودن داده‌های توزیع روش شاپیروویلیک استفاده شد، نتایج آن در جدول شماره ۳ آمده است. جدول شماره ۴ نشان می‌دهد همبستگی حمایت اجتماعی ادراک‌شده با امیدواری، تاب‌آوری و رضایت از زندگی مثبت است و این روابط در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی‌دار است ($P < 0/01$). همچنین رابطه امیدواری با تاب‌آوری و رضایت از زندگی

از مجموع ۲۷۰ پرسش‌نامه‌ای که بین آزمودنی‌ها توزیع شد ۲۴۹ پرسش‌نامه واجد ملاک‌های لازم برای تجزیه و تحلیل داده‌ها تشخیص داده شد. در جدول شماره ۱ شاخص‌های توصیفی جنسیت و در جدول شماره ۲ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

قبل از تحلیل داده‌های پژوهش مفروضه‌های زیربنایی تحلیل

جدول ۵. ضرایب مسیر متغیرهای برون‌زا و درون‌زا

پیش‌بین	ملاک	β	Se	t	P
	امیدواری	۰/۲۸	۰/۰۴	۷/۱۰	$P < 0/01$
	ادراک حمایت اجتماعی	۰/۳۴	۰/۰۹	۴/۸۴	$P < 0/01$
اثرات مستقیم	رضایت از زندگی	۰/۰۸	۰/۰۴	۲/۲۷	$P < 0/05$
	امیدواری	۰/۱۶	۰/۰۵	۳/۲۲	$P < 0/01$
	تاب‌آوری	۰/۱۰	۰/۰۲	۴/۴۷	$P < 0/01$
اثرات غیرمستقیم	ادراک حمایت اجتماعی	۰/۰۹	۰/۰۲	۴/۳۶	$P < 0/01$

دوفصلنامه روانشناسی معاصر

جدول ۶. شاخص‌های برازندگی مدل مفهومی پژوهش

ردیف	نام آزمون	چه زمانی مدل برازنده است؟	میزان در مدل	نتیجه
۱	χ^2	معنادار نباشد.	۱/۳۶	بrazنده
۲	RMSEA	اگر کوچک‌تر از ۰/۰۵ باشد.	۰/۰۲۸	بrazنده
۳	GFI	باید بزرگ‌تر از ۰/۹۵ باشد.	۱/۰۰	بrazنده
۴	CFI	باید بزرگ‌تر از ۰/۹۵ باشد.	۱/۰۰	بrazنده
۵	NFI	باید بزرگ‌تر از ۰/۹۵ باشد.	۰/۹۹	بrazنده
۶	IFI	باید بزرگ‌تر از ۰/۹۵ باشد.	۱/۰۰	بrazنده
۷	NNFI	باید بزرگ‌تر از ۰/۹۵ باشد.	۰/۹۸	بrazنده
۸	AGFI	باید بزرگ‌تر از ۰/۹۵ باشد.	۰/۹۷	بrazنده
۹	RFI	باید بزرگ‌تر از ۰/۹۵ باشد.	۰/۹۵	بrazنده

دوفصلنامه روانشناسی معاصر

به دست آمد که همگی حاکی از برازش مناسب شاخص‌ها با داده‌ها است. مقدار بزرگ‌تر از ۰/۹۰ برای شاخص‌های CFI، AGFI، GFI و مقدار کوچک‌تر از ۰/۰۶ برای شاخص‌های RMSEA و RMSR بر برازندگی مناسب و مطلوب دلالت دارد (خدایی، شکری، کروسیتی و گراوند، ۲۰۱۰).

بحث

این پژوهش بر اساس مدل پیشنهادی به ارزیابی سازوکارهای تئوریک پرداخت که از طریق آن‌ها حمایت اجتماعی ادراک‌شده بر رضایت از زندگی نوجوانان بی‌سرپرست اثر می‌گذارد. انتظار می‌رفت که حمایت اجتماعی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق سازوکارهای امیدواری و تاب‌آوری بر رضایت از زندگی اثر بگذارد. یافته‌های پژوهش نشان داد مدل رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده با رضایت از زندگی با واسطه امیدواری و تاب‌آوری، با داده‌ها برازش دارد. همچنین داده‌ها حاکی از ارتباط مثبت، مستقیم و معنی‌دار بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده با امیدواری، تاب‌آوری و رضایت از زندگی بود. به علاوه امیدواری و تاب‌آوری به‌طور مثبت، مستقیم و معنی‌دار بر رضایت از زندگی تأثیر داشت.

یافته‌های پژوهش درباره ارتباط حمایت اجتماعی با امیدواری و رضایت از زندگی با یافته‌های علی و همکاران (۲۰۱۰)، ماهانتا و اگروال (۲۰۱۳)، یلسین (۲۰۱۱)، یلسین (۲۰۱۱)، و پرپوچی، احمدی و سهرابی (۲۰۱۴) همسو بود. نتایج حاصل از یافته‌های یلسین (۲۰۱۱) تأیید کردند که حمایت اجتماعی با رضایت از زندگی مرتبط است و حمایت اجتماعی پیش‌بینی‌کننده رضایت از زندگی است. همچنین

مثبت است. این روابط نیز در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی‌دار است ($P < 0/01$). به علاوه جدول شماره ۵ نشان می‌دهد بین تاب‌آوری و رضایت از زندگی رابطه مثبت و معنی‌دار در سطح آلفای ۰/۰۱ وجود دارد ($P < 0/01$).

به منظور بررسی برازش مدل مفهومی با داده‌های پژوهش از روش تحلیل مسیر استفاده شد. ضرایب مسیر مدل فرضی در تصویر شماره ۲ و ضرایب مسیر متغیرهای برون‌زا و درون‌زا در جدول شماره ۴ ارائه شده است. طبق داده‌های تصویر شماره ۲ و جدول شماره ۴ اثر مستقیم ادراک حمایت اجتماعی بر امیدواری ($\beta = 0/28$)، تاب‌آوری ($\beta = 0/44$) و رضایت از زندگی ($\beta = 0/08$) مثبت و معنی‌دار است. همچنین اثر مستقیم امیدواری بر رضایت از زندگی ($\beta = 0/16$) و تاب‌آوری بر رضایت از زندگی ($\beta = 0/10$) مثبت و معنی‌دار است. همچنین اثر غیرمستقیم ادراک حمایت اجتماعی بر رضایت از زندگی از طریق امیدواری و تاب‌آوری مثبت و معنی‌دار است ($\beta = 0/09$).

تعیین برازش الگو

در الگوی پیشنهادی، نتایج آزمون مجذور χ^2 به منظور بررسی برازش الگوی کلی نشان داد بین الگوی پیشنهادشده و مشاهده‌شده برازش وجود دارد ($P < 0/05$ و $\chi^2_{(11)} = 1/36$)؛ بنابراین فرض صفر درباره برازش الگو با داده‌ها پذیرفته می‌شود. همان‌طور که در جدول شماره ۶ مشخص است میزان شاخص برازندگی GFI برابر با ۱/۰۰، شاخص برازش مقایسه‌ای CFI برابر با ۱/۰۰، شاخص برازش نرمال شده NFI برابر با ۰/۹۹، شاخص برازش فزاینده IFI برابر با ۰/۹۵، شاخص نرم نشده برازندگی NNFI برابر با ۰/۹۵، AGFI برابر با ۰/۹۷، RFI برابر با ۰/۹۵ و جذر برآورد خطای تقریب RMSEA برابر با ۰/۰۲۸

11. Mahanta, Aggarwal

12. Yalcin

است؛ بنابراین باید در تعمیم نتایج به سایر گروه‌ها و شهرها با احتیاط عمل شود. پیشنهاد می‌شود رضایت از زندگی افراد بی‌سرپرست در طول زمان و در پژوهش‌های طولی بررسی شود؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود سازمان‌های دولتی و خصوصی برای افزایش رضایت از زندگی متغیرهای مرتبط با آن را در نظر بگیرند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

برای رعایت اصول اخلاقی همه شرکت‌کنندگان از اهداف پژوهش و اختیاری بودن شرکت در آن مطلع شدند. به همه آنها اطمینان داده شد اطلاعات آنها کاملاً محرمانه خواهد ماند.

حامی مالی

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده سوم در دانشگاه آزاد بیرجند، دانشکده علوم انسانی، گروه روانشناسی است.

مشارکت نویسندگان

تمامی نویسندگان در انجام این پژوهش مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

سپاسگزاری

از تمامی نوجوانانی که در این پژوهش شرکت کردند، سپاسگزاریم.

تحلیل نتایج مربوط به ارتباط حمایت اجتماعی با تاب‌آوری و رضایت از زندگی با یافته‌های شی، وانگ، بین و وانگ (۲۰۱۲)، ابولقاسمی (۲۰۱۰)، خسروشاهی و هاشمی نصرت‌آباد (۲۰۱۲) و احدی و اصلی (۱۳۹۰) همسو است.

یافته‌های شی و همکاران (۲۰۱۲) نشان داد تاب‌آوری یک فاکتور واسطه‌ای بین استرس دریافتی و رضایت از زندگی است. یافته‌های احدی و اصلی (۱۳۹۰) نشان داد تاب‌آوری به واسطه کاهش مشکلات هیجانی موجب افزایش کیفیت زندگی می‌شود.

ارتباط بین تاب‌آوری و هیجانات مثبت در پژوهش‌های قبلی تأیید شده است (تاگاد و فریدریکسون، ۲۰۰۴؛ فریدریکسون، تاگاد، واگ و لارکین، ۲۰۰۳). تاگاد و فریدریکسون (۲۰۰۴) و کارل و چپسن ۱۳ (۲۰۰۴) گزارش کردند سطوح زیاد تاب‌آوری به فرد کمک می‌کند تا از عواطف و هیجان‌های مثبت به منظور پشت‌سرگذاشتن تجربه‌های نامطلوب و بازگشت به وضعیت مطلوب استفاده کند. محققان معتقدند هیجانات مثبت می‌توانند از طریق خنثی یا محافظت کردن از شخص در مقابل اثرات منفی استرس‌ها، سلامت روان‌شناختی را ارتقا دهند (راتن و همکاران، ۲۰۱۳).

افراد با تاب‌آوری بیشتر، منابع روان‌شناختی غنی‌تری از جمله خوش‌بینی، آرامش، نروتیسم پایین‌تر و گشودگی به تجربه بیشتری دارند و این توانایی‌ها به آن‌ها کمک می‌کند هنگام مواجهه با مشکلات زندگی، تفسیر (ادراک) مثبت‌تری از مشکلات داشته باشند (فریدریکسون، تاگاد، واگ و لارکین، ۲۰۰۳). این ویژگی‌های افراد تاب‌آور به سطوح بیشتر رضایت از زندگی منجر می‌شود (شی و همکاران، ۲۰۱۲). وو و همکاران (۲۰۱۳) نیز معتقدند رشد تاب‌آوری سازوکار ارزشمند مهمی است، زیرا نه تنها سبب کاهش استرس و تضعیف راهبردهای مقابله‌ای ناسازگارانه، بلکه سبب تقویت سازوکارهای مقابله‌ای سازگارانه می‌شود. کار (۲۰۰۴) نیز معتقد است سطوح بالای تاب‌آوری به فرد کمک می‌کند از عواطف و هیجان‌های مثبت به منظور پشت‌سرگذاشتن تجربه‌های نامطلوب و بازگشت به وضعیت مطلوب استفاده کند. تاب‌آوری از طریق افزایش سطوح عاطفه مثبت باعث تقویت مقابله‌های موفق با تجربه‌های منفی می‌شود. بر این اساس تاب‌آوری به عنوان یک سازوکار واسطه‌ای به انطباق‌پذیری مثبت می‌انجامد و افراد با انطباق‌پذیری زیاد توانایی سازگاری بهتری با مشکلات می‌یابند (خسروشاهی و هاشمی نصرت‌آباد، ۱۳۹۰). در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت تاب‌آوری نوعی ترمیم خود با پیامدهای مثبت هیجانی، عاطفی و شناختی است (ماستن، ۲۰۰۱).

این پژوهش روی نمونه محدودی و در شهر خاصی اجرا شده

13. Carle, Chassin

14. Carr

References

- Abdolghasemi, A. (2011). [The relationship of resilience, self-efficacy and stress with life satisfaction in the students with high and low educational achievement (Persian)]. *Quarterly Journal of Psychological Studies*, 7(3), 131-52. [DOI: 10.22051/PSY.2011.1545]
- Abolghasemi, A. (2010). Resilience and perceived stress: Predictors of life satisfaction in the students of success and failure. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 748-52. [DOI:10.1016/j.sbspro.2010.07.178]
- Ahadi, H., & Asli, A. (2012). *Prediction of quality of life of female students based on differentiation and resiliency variables* (Persian)]. *Woman and Family Studies*, 4(14), 27-42.
- Ali, A., Deuri, S. P., Deuri, S. K., Jahan, M., Singh, A. R., & Verma, A. N. (2010). Perceived social support and life satisfaction in persons with somatization disorder. *Industrial Psychiatry Journal*, 19(2), 115-8. [DOI:10.4103/0972-6748.90342] [PMID] [PMCID]
- Amani, S., Jokar, B., & Sahragard, N. (2007). [Effects of resilience on mental health and life satisfaction (Persian)]. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 13(3), 290-5.
- Bajaj, B., & Pande, N. (2016). Mediating role of resilience in the impact of mindfulness on life satisfaction and affect as indices of subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 93, 63-7. [DOI:10.1016/j.paid.2015.09.005]
- Besharat, M. A. (2007). Resilience, vulnerability and mental health. *Psych-science*, 6(24), 373-83.
- Bijari, H., Ghanbari Hashem Abadi, B. A., Aghamohammadian Sherbaf Fatemeh, H. R., & Homayi Shandiz, F. (2009). [Effects of hope-based group therapy on the promotion of hope in women with breast cancer (Persian)]. *Ferdowsi University of Mashhad*, 10(1), 171-84.
- Carle, A. C., & Chassin, L. (2004). Resilience in a community sample of children of alcoholics: Its prevalence and relation internalising symptomatology and positive affect. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 25(5), 577-96. [DOI:10.1016/j.appdev.2004.08.005]
- Carr, A. (2004). *Positive psychology: The science of happiness and human strength*. New York: Brunner-Routledge.
- Chen, W., Niu, G. F., Zhang, D. J., Fan, C. Y., Tian, Y., & Zhou, Z. K. (2016). Socioeconomic status and life satisfaction in Chinese adolescents: Analysis of self-esteem as a mediator and optimism as a moderator. *Personality and Individual Differences*, 95, 105-9. [DOI:10.1016/j.paid.2016.01.036]
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302. [DOI:10.1037/0033-2909.125.2.276]
- Dobewall, H., Hakulinen, C., Keltikangas-Järvinen, L., Pulkki-Råback, L., Seppälä, I., Lehtimäki, T., et al. (2018). Oxytocin receptor gene (OXTR) variant rs1042778 moderates the influence of family environment on changes in perceived social support over time. *Journal of Affective Disorders*, 235, 480-8. [DOI:10.1016/j.jad.2018.04.008] [PMID]
- Edwards, L. M. (2004). Measuring perceived social support in Mexican American youth: Psychometric properties of the multidimensional scale of perceived social support. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 26(2), 187-94.
- Fredrickson, B. L., Tugade, M. M., Waugh, C. E., & Larkin, G. R. (2003). What good are positive emotions in crisis? A prospective study of resilience and emotions following the terrorist attacks on the United States on September 11th, 2001. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(2), 365-76. [DOI:10.1037/0022-3514.84.2.365] [PMID] [PMCID]
- Ghazanfari, F. (2007). [Intercultural well-being from an intercultural perspective (Persian)]. *Psychology*, 4(10), 406-21.
- Gloria, A. M., Castellanos, J., & Orozco, V. (2005). Perceived educational barriers, cultural fit, coping responses, and psychological well-being of Latina undergraduates. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 27(2), 161-83. [DOI:10.1177/0739986305275097]
- Haghshenas, L. (2018). [The mediating role of social support in predicting general health based on emotional control in mothers of children with cancer (Persian)]. *Contemporary Psychology*, 12(1), 85-98.
- Heintzelman, S. J., & Bacon, P. L. (2015). Relational self-construal moderates the effect of social support on life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 73, 72-7. [DOI:10.1016/j.paid.2014.09.021]
- Inzlicht, M., Aronson, J., Good, C., & McKay, L. (2006). A particular resiliency to threatening environments. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42(3), 323-36. [DOI:10.1016/j.jesp.2005.05.005]
- Jiang, Y., Ren, Y., Liang, Q., & You, J. (2018). The moderating role of trait hope in the association between adolescent depressive symptoms and nonsuicidal self-injury. *Personality and Individual Differences*, 135, 137-42. [DOI:10.1016/j.paid.2018.07.010]
- Jiang, Z., Wang, Z., Jing, X., Wallace, R., Jiang, X., & Kim, D. S. (2017). Core self-evaluation: Linking career social support to life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 112, 128-35. [DOI:10.1016/j.paid.2017.02.070]
- Karaminia, R., Ahmadi Tahour-Soltani, M., Bagherian-Sararoudi, R., & Moulavi, z. (2013). [Psychometric properties of the trait hope scale in Iranian students (Persian)]. *Journal of Reserch in Behavioral Sciences*, 10(6), 406-21.
- Khodaei, A., Shokri, O., Krositi, E., & Gravand, F. (2010). [Factor structure and psychometric properties of the Identity Style Inventory (ISI) (Persian)]. *Advances in Cognitive Science*, 11(1), 40-8.
- Khosro Shahi, J., & Hashemi Nosrat Abad, T. (2012). Relation of hope and resilience with psychological well-being in students (Persian)]. *Journal of Psychology Andishe va Rafter*, 6(22), 41-50.
- Kim, B., & Jeong, J. (2017). Dynamics of adolescents' life satisfaction and effect of class rank percentile: Evidence from Korean panel data. *Journal of Economic Psychology*, 59, 8-28. [DOI:10.1016/j.joep.2017.01.002]
- Kong, F., Wang, X., Hu, S., & Liu, J. (2015). Neural correlates of psychological resilience and their relation to life satisfaction in a sample of healthy young adults. *Neuroimage*, 123, 165-72. [DOI:10.1016/j.neuroimage.2015.08.020] [PMID]
- Liu, Y., Wang, Z. H., & Li, Z. G. (2012). Affective mediators of the influence of neuroticism and resilience on life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 52(7), 833-8. [DOI:10.1016/j.paid.2012.01.017]
- Mahanta, D., & Aggarwal, M. (2013). Effect of perceived social support on life satisfaction of university students. *European Academic Research*, 1(6), 1083-94.
- Madanlu, F. (2010). [Investigating the relationship between resilience, coping strategies and social support with the psychological state of females (Persian)] [MA Thesis]. Ardebil: Mohaghegh Ardebili University.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American psychologist*, 56(3), 227-38. [DOI:10.1037/0003-066X.56.3.227] [PMID]
- Parpuchi, B., Ahmadi, M., & Sohrabi, F. (2014). The relationship between religiousness and social support with the satisfaction of university students' life (Persian)]. *Journal Management System*, 14(3), 60-8.

- Quevedo, R. J. M., & Abella, M. C. (2011). Well-being and personality: Facet-level analyses. *Personality and Individual Differences, 50*(2), 206-11. [DOI:10.1016/j.paid.2010.09.030]
- Rodriguez, D. (2006). Colombian happiness, hope on interdisciplinary look at the correlation between explanatory style, cultural and satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*(1), 1260-84.
- Rutten, B. P., Hammels, C., Geschwind, N., Menne-Lothmann, C., Pishva, E., Schruers, K., et al. (2013). Resilience in mental health: linking psychological and neurobiological perspectives. *Acta Psychiatrica Scandinavica, 128*(1), 3-20. [DOI:10.1111/acps.12095] [PMCID]
- Salimi, A., Jokar, B., & Nikpour, R. (2010). [Resilience, mental health and life satisfaction (Persian)]. *Iranian Journal of Psychiatry & Clinical Psychology, 5*(3), 81-102.
- Samani, S., Jokar, B & Sahragerd, N. (2007). Resilience, Mental Health, and Satisfaction with Life. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology, 13*(3), 290-5.
- Sato, W., Kochiyama, T., Kubota, Y., Uono, S., Sawada, R., Yoshimura, S., et al. (2016). The association between perceived social support and amygdala structure. *Neuropsychologia, 85*, 237-44. [DOI:10.1016/j.neuropsychologia.2016.03.036] [PMID]
- Shi, M., Wang, X., Bian, Y., Wang, L. (2015). The mediating role of resilience in the relationship between stress and life satisfaction among Chinese medical students: A cross-sectional study. *BMC Medical Education, 15*, 16. [DOI:10.1186/s12909-015-0297-2]
- Sidheek, K. F., Satyanarayana, V. A., Sowmya, H. R., & Chandra, P. S. (2017). Using the Kannada version of the Connor Davidson Resilience Scale to assess resilience and its relationship with psychological distress among adolescent girls in Bangalore, India. *Asian Journal of Psychiatry, 30*, 169-72. [DOI:10.1016/j.ajp.2017.10.015] [PMID]
- Soleimanpour, S., Geierstanger, S., & Brindis, C. D. (2017). Adverse childhood experiences and resilience: Addressing the unique needs of adolescents. *Academic Pediatrics, 17*(7), S108-S14. [DOI:10.1016/j.acap.2017.01.008] [PMID]
- Tugade, M. M., & Fredrickson, B. L. (2004). Resilient individuals use positive emotions to bounce back from negative emotional experiences. *Journal of Personality and Social Psychology, 86*(2), 320-33. [DOI:10.1037/0022-3514.86.2.320] [PMID] [PMCID]
- Wu, G., Feder, A., Cohen, H., Kim, J. J., Calderon, S., Charney, D. S., et al. (2013). Understanding resilience. *Frontiers in Behavioral Neuroscience, 7*, 10. [DOI:10.3389/fnbeh.2013.00010] [PMID] [PMCID]
- Yalçın, İ. (2011). Social support and optimism as predictors of life satisfaction of college students. *International Journal for the Advancement of Counselling, 33*(2), 79-87. [DOI:10.1007/s10447-011-9113-9]
- You, S., Lee, J., Lee, Y., & Kim, E. (2018). Gratitude and life satisfaction in early adolescence: The mediating role of social support and emotional difficulties. *Personality and Individual Differences, 130*, 122-8. [DOI:10.1016/j.paid.2018.04.005]
- Yuh, J., & Choi, S. (2017). Sources of social support, job satisfaction, and quality of life among childcare teachers. *The Social Science Journal, 54*(4), 450-7. [DOI:10.1016/j.soscj.2017.08.002]

